

BİR HALKLA İLİŞKİLER FONKSİYONU OLARAK BİLGİ EDİNME HAKKI VE BELEDİYELERDEKİ UYGULAMALARI*

M. Nejat Özüpek** - Necdet Aksoy***

ÖZET

Yerel yönetimler halka en yakın yönetim birimi olarak yönetsel ve siyasi işlevler yerine getirmektedir. Bu görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri için halkla ilişkilerine önem vermeleri gerekmektedir. Bilgi edinme çağdaş yönetime ulaşma yolunda bir anahtardır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yerel yönetimlerde halkla ilişkilerin bilinen önemi doğrultusunda, ülkemizdeki belediyelerde halkla ilişkiler birimlerinin yapılanması, personel durumu, teknik donanımı, halkla ilişkiler kapsamında yaptıkları çalışmalar, halkla ilişkilere bakış açıları ve sorunları gibi konularda mevcut durumun tespiti amaçlı Aralık 2005-Nisan 2006 tarihleri arasında bir alan araştırması yapılmıştır. Araştırma, bu alanda gerek katılımcı sayısı, gerekse içerdiği konular açısından kapsamlı ve güncel bir araştırmadır. Ülkemizdeki belediyeler arasında sadece il merkezlerinde bulunan, "büyükşehir belediyeleri, merkez ilçe belediyeleri (büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyesi) ve il belediyeleri" araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. İlçe ve belde belediyeleri araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu çalışmada, detayları yukarıda açıklanan araştırmada, belediyelerimizin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile sağlanan kamu kurum ve kuruluşlarının elinde bulunan bilgi ve belgelere erişim hakkının tanındığı reformun uygulanması süreci, fiziksel araçlar ve reform hakkında Belediyelerin tutumlarıyla ilgili bulgular değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Belediye, bilgi edinme hakkı

INFORMATION RIGHT AS A PUBLIC RELATIONS FUNCTION AND INFORMATION RIGHT PRACTISES IN MUNICIPALITY

ABSTRACT

The manager who head the poll can be permanent by getting trust, sympathy and the support of public. This can be possible by fixing the demand of local public and to put forward quality service and healthy relation. For municipalities, which are democracy schools is the participation of district public very important to transmission of request, suggestion and complaint it is also very important fort he relation of municipality and public.

Right to information is a key for contemporary management. The law of getting information take effect in 24 April 2004.

The importance direction of public relation in local governments situation of public relation construction, the personal situation of public relations , technical hardware, the Works in Public Relations and stand point of Public Relations and their problems to fixing we make an area survey between December 2005-April 2006.

It is a comprehensive and actually survey because the member of participation and their topic contents. We estimate the municipalities which are in province centre. These are metropolitan municipalities, central district municipalities and province municipalities, these are our patterns. District and city municipalities stays out of survey

Keywords: Municipality, right information

* 18-20 Ekim 2007'de düzenlenen 5. Kamu Yönetimi Forumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve güncellenmiş metnidir.

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

*** Safranbolu Belediye Başkanı

GİRİŞ

20. yüzyılın başlarından beri uygulanarak gelişen geleneksel kamu yönetimi anlayışı ve yapıları 2000’li yıllarda terk edilmeye başlanmıştır. Günümüzde refah devletinden minimal devlete doğru yönelişler hız kesmeden devam etmektedir. Yeni yönelimler ve beraberinde getirdiği değişim, kamu yönetimi yapılarını da etkilemektedir. Bir taraftan devletin görev alanı ile ilgili gelişmeler, bir taraftan iletişim teknolojinin sınırları ortadan kaldırması, diğer taraftan ise vatandaşların eğitim ve kültür seviyesindeki artış geleneksel kamu yönetimi yapılarını aşındırmaya devam etmektedir. Geleneksel yönetim yapılarının yerine yeni kamu yönetimi anlayışı, yönetişim gibi uygulama yöntemleri ve reçeteler ortaya konmaktadır. Söz konusu yeni yönetim yaklaşımı ve yapılarının temel özellikleri; iyi yönetişim, açıklık - saydamlık, hesap verebilirlik, katılımcılık, vatandaş odaklılık, etkinlik, hukuka bağlılık performans dayalı iç denetim vb. kavramların ön planda olduğu özel yönetime yaklaşan, sosyal yönü ağırlıklı bir kamu yönetimi biçimidir.

Belirtilen bu özelliklerin işletilebilmesi veya uygulamalarının görülebilmesi için bilgi edinme hakkı temel araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Hiçbir kamu yönetimi, kendiliğinden harekete geçerek, gerçek anlamda saydam, hesap vermeye hazır, vatandaşın katılımına açık bir yapıda bulunmak istemez. Saydam, katılımcı ve hesap verebilir bir kamu yönetiminin anahtarlarından biri ise bilgi edinme hakkı olmaktadır.

Yönetimin saydamlığı, ancak onun elinde tuttuğu bilgi ve belgelere ulaşmakla mümkün olur. Bilgi edinme hakkının olmadığı ortamda saydamlık tam olarak gerçekleştirilemez. Benzer şekilde, kamu yönetiminin hesap verebilmesi de halkın bilgilenmesi yoluyla gerçekleşecektir. Aksi durumlarda, yöneticiler bazen gerçekleri gizleyerek hesap verme yolunu tercih edebileceklerdir.

Bu noktada bilgi edinme hakkı bir halkla ilişkiler fonksiyonu olarak adlandırılabilir. Çünkü bilgi edinme ile ulaşılması beklenen yönetsel saydamlık, olumlu bir kurum imajı oluşturma, yönetsel istikrar, sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkileri ve yönetsel meşruluk gibi unsurlar,

diğer yandan dış halkla ilişkilerin amaçları arasında sayılmaktadır. Bu nedenle dış halkla ilişkilerin amaçları ile bilgi edinme hakkının aynı olduğu söylenebilir.

1. BİLGİ EDİNME HAKKI VE TÜRK KAMU YÖNETİMİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ

Bilgi edinme hakkı; bireyin kendisinin ya da kuralına uygun olarak bir başkasının, kamu idaresine ilişkin bilgileri, idari otoriteden alma hakkı anlamına gelmektedir. Bu hak “saydam yönetimin” olmazsa olmaz koşuludur. Gerçek demokratik düzenlerde, siyasal gücün bireyden saklayacağı bir şey olamayacağı kabul edildiği için, günümüzde, “demokrasi” ile “saydam yönetim” eş anlamlı kabul edilmiştir. Saydam yönetim sayesinde bireyin bilgilenme hakkı işlerlik kazanır (TESEV 2004: 3).

1.1. Bilgi Edinmenin Çerçevesi

Son yıllarda tüm dünyada popüler bir söylem haline gelen düşünce özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı, kuruluşların hedef kitleleri tarafından yanlış anlaşılmasının önüne geçen, insanların bilgiye ulaşmasını sağlayan en önemli haklardır. Günümüzde özgür insan için “özgürce düşünebilen ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen insan” tanımı yapılmaktadır ve bunun ön koşulu da doğru, çarpıtılmamış bilgiye erişimin “hak” olarak kabul edilmesidir. Bu anlayış da “bilgi edinme özgürlüğü” olarak adlandırılmaktadır. Demokratik ortamlarda düşünce özgürlüğü kavramının temel öncülü olarak vatandaşların bilgiye, özellikle devlet organlarınınca üretilen bilgiye, erişim hakkı ilk şarttır (Çelik ve Tonta 1996: 1).

İşte bunun için düşünce ve ifade özgürlüğü ile doğrudan bağlantılı bir hak olarak bilgi edinme hakkı ile doğrular, bilgiye dayalı farklı fikirlerin çarpışmasından ortaya çıkacaktır. Bilgi edinme hakkı, kamu yönetiminin bir çağrı merkezine dönüşmesi demek değildir. Tam tersine öncelikli sorunlara odaklanılarak kalıcı çözümler üretilmesine ve uygulanmasına hizmet eden bir haktır. Şüphesiz kamu idarelerinde karar alma yetki ve sorumluluğu kamu yöneticisine aittir. Vatandaş ve sivil toplum örgütleri kamu politikalarının hazırlık sürecine katılarak kamu yöneticisinin doğru kararlar almasına destek verecek, sonrasında ise uygu-

lamayı sıkı biçimde takip edecektir. Yani, bilgi akışı çift yönlüdür: Kamu yönetiminden vatan- daşa, vatandaştan kamu yönetimine şeklinde olmalıdır. Bu sayede, sivil toplum kuruluşları ile kamu yönetimi daha da yakınlaşacak, her iki tarafta da şeffaflık ve etkinlik artacaktır (Aksoy 2002: 89). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kamu yönetimiyle vatandaşın ilişkilerinde kanunun açıklık, şeffaflık ve sorgulanabilirlik ilkesinden hareketle ortak çıkarlara hizmet edeceğini düşündüğü bilgi ve belgeleri halkın kullanımına sunmuştur. Yasa ortak çıkarlara hizmet edecektir, çünkü bilgi verilmesi sayesinde kamu kendisini halka denetletmekte, denetlen- menin baskısıyla da uygulamada ve yönetimde daha dikkatli davranma gereğini duymaktadır. Kamunun uygulamaları hakkında insanların şikayette ve öneride bulunmaları sayesinde de kendisi hakkındaki halk düşüncesini öğrenmek- te, bundan sonra alacağı karar ve uygulamaları bu bilgiler ışığında yapma şansına sahip olmak- tadır (Canöz 2008: 148).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren üçüncü kuşak haklar arasında değerlendirilen bilgi edinme hakkı, günümüzde kısmen şekil değiştirmiş- tir. Yine bir insan hakkı olarak değerlendirilmekle birlikte, daha çok halkın yönetime katılma ve yönetimi denetleme aracı olarak görülme- ye başlanmıştır. Özellikle halkın, yönetimin bir aktörü haline gelerek yönetişimin gerçekleşebilmesi, bilgi edinme hakkı ile doğrudan ilişkilidir. Dayanışma haklarını içeren üçüncü kuşak özgürlükler arasında değerlendirilen bilgilenme özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü, bilim özgürlüğü, siyasi faaliyetlere katılım özgürlüğü ile bağlantılıdır (TESEV 2004: 4).

Ancak belirtmek gerekir ki, bilgi edinme hakkının bizatihi kendisi ne saydam, ne hesap verebilir ne de katılımcı yönetimi sağlama konusunda muktedirdir. Buna paralel olarak geleneksel kamu yönetimi yerine yönetişimin gerçekleşebilmesini de kendiliğinden sağlamaz. Saydam, hesap verebilir, katılımcı bir yönetimin oluşması ve halkın yönetimin aktörü konumuna gelmesi ancak bilgi edinme hakkının kullanımının sonuçları olacaktır. Bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde ve yerinde kullanımı, belirtilen sonuçlara ulaşabilmenin tek yolu olarak görülmektedir.

1.2. Türk Kamu Yönetiminde Bilgi Edinme Hakkı

24 Nisan 2004 tarihinde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu yürürlüğe girmiştir. 25 Nisan 2004 günü Türkiye’de saydam, hesap verebilir ve katılımcı bir kamu yönetimi yapısı oluşmadı. 27 Nisan 2004 tarihinde ise “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” Resmi Gazete’de yayınlanarak uygulamaya konuldu. 28 Nisan 2004 günü de ülkemizde kamu yönetimi yapısında ve işleyişinde çok şey değişmedi. Ancak değişimin anahtarına halk sahip olmuş oldu. Bundan sonraki gelişmeler, halkın anahtarı kullanarak değişimin kapısını açmasıyla gelişecektir (Eken ve Aksoy 2004: 3).

Yasa ile yüzyıllardır varlığını ve egemenliğini koruyan geleneksel Türk kamu yönetimi açısından serbestçe ve istediği gibi halk adına karar alma ve uygulama süreci yerine, halkın bilgilenmesine ve katılımına açık bir karar alma süreci başlamış oldu. Ancak bunun işleyebilmesi tamamen halkın bilgi edinme hakkını kullanımına bağlı olacaktır.

Bilgi edinme hakkının kullanılabilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının organizasyon şemalarında ve hizmet örgütlenmelerinde bir takım değişikliklere gitmeleri gerekmektedir. Kurum ve kuruluşlarda bir ay içinde, yeterli sayıda personelin görevlendirildiği, bilgi edinme başvurusu yapılabilmesini kolaylaştıracak fiziki mekâna ve teknik donanımına sahip bilgi edinme birimleri oluşturmaları gerekmektedir. Kurum ve kuruluşlar, Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde kurum dosya planlarını, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde hazırlamaları ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunmaları gerekmektedir. Ayrıca belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninde ihtiyaç duyulan mevzuat değişiklikleri ve diğer düzenleyici işlemler altı ay içinde yapmaları gerekmektedir. Resmi internet sayfası bulunmayan kurum ve kuruluşlar iki ay içinde internet sayfalarını oluşturmaları, bilgi edinme birimleri iki ay içinde elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adreslerini oluşturarak internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunmaları zorunludur.

Tüm personelin bilgi edinme hakkı konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulması yasanın getirdiği diğer bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu aşamada yasanın yürürlüğe girdiği 2004 yılından bugüne kadar tüm kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan bilgi edinme başvurularına bakmak yasanın gelişimi hakkında bize bilgi verecektir.

Türkiye genelinde **2004** yılında yapılan bilgi edinme başvurusu toplamı **395.557** dir. Bu başvurulardan;

Olumlu cevaplanan (bilgi-belgeye erişim sağlanan) başvurular: **347.959 (%87)**

Kısmen olumlu cevaplanan, kısmen reddedilen başvurular: **13.648**

Reddedilen başvurular: **20.474 (5%)**

Türkiye Genelinde **2005** yılında yapılan bilgi edinme başvurusu toplamı: **626.789**

Olumlu cevaplanan (bilgi-belgeye erişim sağlanan) başvurular: **542.364 (% 86)**

Kısmen olumlu cevaplanan, kısmen reddedilen başvurular: **21.712 (% 3.46)**

Reddedilen başvurular: **54.234 (% 8,6)**

Başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin toplam sayısı: **311 (% 0.05)**

Türkiye Genelinde **2006** yılında yapılan bilgi edinme başvurusu toplamı: **864.616**

Olumlu cevaplanan (bilgi-belgeye erişim sağlanan) başvurular: **746.999 (% 86)**

Kısmen olumlu cevaplanan, kısmen reddedilen başvurular: **38.092 (% 4.44)**

Reddedilen başvurular: **69.199 (% 8)**

Başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin toplam sayısı: **539 (% 0.77)** (TBMM Bilgi Edinme Raporları 2007).

Buna göre 2005 yılında 2004 yılına göre Türkiye Genelinde yapılan başvurularda **% 58** artış meydana gelmiştir. Yine 2005 yılında 2004 yılına göre olumlu cevaplanarak bilgi veya belgeye erişim sağlanan başvurularda **% 55** artış olduğu gözlenmektedir. 2005 yılında

2004 yılına göre kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda **% 59**, reddedilen başvurularda ise **% 164** artış olduğu gözlenmiştir. 2005'de 2004 yılına göre gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda **% 67** artış olduğu görülmektedir. Başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin sayısı toplam başvuruların sadece **% 0.05** ini oluşturarak **311** adet ile sınırlı kalmıştır.

2006 yılında 2005 yılına göre Türkiye genelinde yapılan başvurularda **% 38** oranında artış olduğu, 2005 yılına göre olumlu cevaplanarak bilgi veya belgeye erişim sağlanan başvurularda ise **% 37** oranında artış bulunduğu gözlenmektedir. Yine 2006 yılında 2005 yılına göre kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda **%75** artış olduğu görülmektedir. 2005 yılına göre reddedilen başvurularda **% 27** artış olmuştur. 2006 yılında 2005 yılına göre gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda **% 60**'lık bir oranda artış gözlemlenmektedir.

Bilgi edinme; kurum ve kuruluşların yapmış olduğu eylem ve almış olduğu kararlarda açıklık ilkesini savunan, kanun çerçevesinde belirlenen sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla her vatandaşın bu bilgilere ulaşabilmesine imkan veren bir haktır. Bilgi edinmeyi; kamu kuruluşlarının tanıma ve tanıtma öğelerini bünyesinde taşıyan, bunların uygulanma sınırlılıklarını belirleyip faaliyetleri ve yaptığı eylemleri neticesinde ortaya çıkan bilgiyi, belgeyi kanun zorlamasıyla da olsa halka açıklamak hususunda sorumlu tutan bir halkla ilişkiler düzenlemesi olarak değerlendirmek mümkündür (Canöz 2008: 144-145).

1.3. Bir Halkla İlişkiler Fonksiyonu Olarak Bilgi Edinme

Kurum kendi dışında yer alan kişi ve kurumlarla sosyal içerikli ilişkilere girer ya da girerlidir (Sabuncuoğlu 1998: 14). Bu ister özel isterse devlet olsun, tüm kuruluşlar için bir gerekliliktir.

Kurumun dış çevrede giriştiği halkla ilişkiler etkinliği ise ilgi anlayış, güven ve desteğini

sağlamak istediği kişi ve gruplarla olan ilişkileri içermektedir (Özdönmez ve ark. 1999: 6-7). Bu anlamda kurum dışı halkla ilişkileri kurumun dış çevresiyle karşılıklı güvene, anlayışa ve iyi niyete dayalı sağlam, sağlıklı ve empati temeline dayanan ilişkiler geliştirmesi ve bu ilişkileri sürdürmesi olarak adlandırmak mümkündür (Arklan 2009: 131).

Dış halkla ilişkilerin amaçları; yönetsel gizliliği ortadan kaldırarak yönetsel saydamlığı temin etmek, dış hedef kitleler gözünde saygın bir kurumsal kimlik ve imaj oluşturmak, kurum ve kamuları arasında sağlıklı, düzenli ve temeline dayalı ilişkiler geliştirmek, gerçekleştirilecek her türlü faaliyette titiz ve bilinçli bir şekilde hareket ederek istikrar sağlamak ve kurumun halk tarafından benimsenmesini, desteklenmesini temin ederek meşruluk zeminini olabildiğince güçlendirmek olarak sıralanabilir (Arklan 2009: 131). Bilgi edinme hakkı bu amaçların tümünün gerçekleştirilmesine yardımcı olabilecek niteliktedir.

1.3.1. Yönetsel saydamlık

Kurum dışı halkla ilişkilerin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için yapılması gereken en önemli şey yönetimin halka açılması, başka bir deyişle yönetsel saydamlıktır.

Kurumların kamularından saklayacak şeyleri olmamalıdır. Olumlu bir imaj bakımından, kurumların dışarıdan bakıldığında tüm karar ve uygulamalarının rahatlıkla görülebildiği candan bir ev saydamlığında olmaları beklenir (Biber 2003: 20).

Saydamlığı sağlamak için kurumların ilgili oldukları kitlelere kuruluş amaçlarına, politikalarına, etkinliklerine ilişkin bilgileri aktararak kamuoyunun bilgilenebilmesi amaçlanır. Bu yönetimde açıklık ilkesinin de bir gereğidir. Bilgi verme, halkın bilme-öğrenme hakkı ile ilgili olup bu hak aynı zamanda demokratik kuramın "bilgili-İlgili vatandaş" şartı ile bütünleşmektedir. Halkla ilişkiler hem halk tarafından talep edilen, hem de yönetimce gerekli görülen bilgileri aktararak "bilgili-İlgili vatandaş" ihtiyacına cevap vermektedir (Sezer 1995: 151).

Kurumun açıklaması sakıncalı görülen çok özel sırları haricinde hiçbirşeyin kamuoyundan

gizlenmemesi gerektiğini, kamuoyunu yanıltıcı, şaşırtıcı, kandırıcı, tutarsız, gizli kapaklı politika ve eylemlerden kaçınmanın kuruma karşı olan güveni arttırıcı bir özellik taşıdığını, kurumun uzun vadede başarısının onurlu çalışma, güvenilirlik ve dürüstlük kavramlarına uymaktan geçtiğini hatırdan çıkarmayan halkla ilişkiler, kamu yönetiminde yönetsel saydamlığın gerçekleştirilmesini kendine amaç edinmiştir (Çamdereli 2000: 23).

Bu nedenle bilgi edinme hakkının yönetsel saydamlığın gerçekleşmesine katkı sağlayacağı açıktır. Bilgi edinme hakkı sayesinde, istisnai ve özel durumlar haricinde yönetim, vatandaşın başvurularına cevap vermek durumunda kalacak, perde arkasında gizli saklı gerçekleşecek bir şey kalmayacak, kamu yönetimi şeffaf hale gelecektir.

1.3.2. Kurum imajı

Kurum imajı; kurumun kamuoyunca algılanma biçimidir (Onal, 2000: 46). Halkla ilişkiler çalışmalarının temel fonksiyonlarından birisi, kurum çevresinde kuruma dönük olumlu algılamalar yaratarak ona çevre nezdinde bir itibar kazandırmak ve bu itibarı sürdürmektir. Kurumun sosyolojik anlamda meşruiyet kazanması büyük oranda kazanacağı itibara bağlıdır. İtibarın kazanılması ise planlı ve düzenli bir biçimde gerçekleştirilen halkla ilişkiler çalışmalarıyla mümkündür (Biber 2003b: 54).

Vatandaşın kuruma dair olumlu bir imaja sahip olması için kurumla ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olması gereklidir. Vatandaş kurumun çalışmaları, uygulamaları, kurumsal yapısı hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı takdirde kurumla ilgili vereceği kararlarda buna göre bir hükümde bulunacaktır. Bu da yanlış düşüncelere, olumsuz imaja yol açabilecektir. Oysa vatandaş kurumla ilgili doğru bilgi sahibi olursa sahip olduğu bilgilerden hareketle oluşacak imaj da olumlu olabilecektir. Bu noktada yanlış, eksik bilgilendirmenin önüne geçebilecek ve vatandaşın yönetimle ilgili yeterli bilgi sahibi olmasını sağlayacak unsur bilgi edinmedir. Bilgi edinme hakkının uygulanmasıyla vatandaş yönetim hakkında daha çok ve yeterli bilgiye sahip olacak ve oluşabilecek olumsuz imajın önüne geçilebilecektir.

1.3.3. Sağlıklı Yöneten- Yönetilen İlişkileri

Kurumların varoluş nedeni halktır. Kurumların yerine getirdiği hizmet halk için olup kuvveti de kaynağı da halktır. Kurumların emin ve sağlam adımlarla halka hizmet etmeyi sürdürebilmesi, hizmetine girdiği halkla karşılıklı iyi ilişkilerine bağlıdır (Kazancı 1997: 28). Devlet-vatandaş ilişkilerinin, kamu yönetimi- vatandaş ilişkilerinin sağlıklı yürümesi demokratik kalkınmayı hedefleyen bir ülkede, iyi işleyen kamu yönetiminin önemli göstergelerinden birisidir (Acar 1994: 8).

Kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının amaçlarından biri olarak sağlıklı yöneten-yönetilen ilişkilerinin kurulması bu anlamda büyük öneme sahiptir. Çünkü bu sayede iyi işleyen bir yönetim yapısından ve yönetimden hoşnut olan, gerçekleştirdiği faaliyetlerden tatmin duyan bir yönetilen kitlesinden bahsedilebilir. Bunun gerçekleşebilmesi için ise öncelikle yönetime empatik düşünme becerisinin kazandırılması ve yönetimin sosyal sorumluluk bilinci içerisinde hareket ederek her iki tarafın da karşılıklı yararını düşünmesinin sağlanması gerekir (Arklan 2009: 141). Bunun için de, yöneten ve yönetilen arasında bilgi akışının sağlanması ve halkın yönetsel bilgi eksikliğinin giderilmesi gerekir.

Bilgi edinme hakkı yönetim ile yönetilenler arasında daha iyi, basit ve güvenli bir bağ tesis etmeye, diyalog yolunu kullanarak çatışmaları önlemeye, anlaşmazlığı azaltmaya ve yönetimde etkinlik ve verimliliği arttırmaya dönüktür (Eken 1995: 61). Yönetim tarafından önemli görüldüğünün ve fikirlerine değer verildiğinin farkında olan vatandaş, yönetime çok tepki vermeyecektir. Yönetim halka ne kadar açık olursa o kadar sağlıklı ilişkiler geliştirme şansı doğacaktır.

1.3.4. Yönetsel İstikrar

Yönetimin üzerine düşen görevleri layıkıyla yerine getirebilmesi, gerçekleştirdiği hizmetlerden halkın memnuniyetini temin edebilmesi ve emin adımlarla geleceğe yürüyebilmesi için istikrarlı bir yapı içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Yönetimde sağlanan bu istikrar sayesinde karşılaşılabilecek muhtemel sorunlar daha doğmadan önlenebileceğinden ve gerek

yapıdan, gerekse işleyişten kaynaklanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi mümkün olabileceğinden özellikle kamu yönetimi için istikrar çok önemli bir kavram haline gelmektedir. Bu nedenle kamu yönetiminde kurum dışı halkla ilişkiler uygulamasının gerçekleştirilmesi istediği amaçlardan birisi de yönetsel istikrarın sağlanmasıdır (Arklan 2009: 145-146).

Yönetsel istikrarın sağlanabilmesi için bilgi edinme hakkı katkıda bulunabilir. Yönetsel istikrar için sistemin hantal yapısından kurtulması, kırtasiyeciliğin, zaman ve para israfının önlenmesi şarttır. Halkın bu konularda yönetime benzer uygulamaların gerekçelerini sorma, bilgi isteme ve doyurucu cevaplar alamadığı takdirde yargı yoluna gitme hakkına sahip olması; yönetimin kendine çekidüzen vererek istikrarlı bir yapıya kavuşmasının yolunu açacaktır. Bunun yanı sıra halk bilgi edinme hakkını kullanarak yapılan işlem ve çalışmalara dair daha çok ve sağlıklı bilgiler edinebilecek, bu sayede gereksiz tepkilerde bulunmayacaktır. Böylelikle yönetimle halk arasında bir uyum sağlanacak, bu da yönetimin istikrarlı bir yapı içerisinde faaliyet göstermesine katkıda bulunacaktır.

1.3.5. Yönetimin Halka Mal Edilmesi: Yönetsel Meşruluk

Her yönetim biçiminin bir meşruiyet dayanağının olması gerekmektedir. Çünkü meşruiyet; yönetim biçiminin toplumda kabul görmesi anlamına gelmektedir ve meşruiyeti olmayan bir yönetimin devamı mümkün değildir. Bu önemi sebebiyle de dış halkla ilişkilerin bir amacı da yönetimin halka mal edilerek yönetsel meşruluğun sağlanmasıdır. Bunu sağlanabilmesi için de yönetilenlerin ikna edilerek gerçekleştirilecek çalışmalara halk desteği ve katılımının sağlanması, alınan kararlar ve yapılan faaliyetlerle ilgili sağlıklı kamuoyunun oluşturulması gerekir ki halkla ilişkilerin amaçlarından birisi de budur. Halkla ilişkiler, çeşitli ve çok sayıda iletişim araç ve teknikleri kullanarak mesaj gönderdiği kişi ve grupları kendi amaçları yönünde ikna etmek (Kocabaş ve ark. 2004: 49) amacını da taşır.

Çevrenin kabul, destek ve güvenini temin ederek oluşacak iletişim ortamıyla da kurum ve

kuruluşun kendisini kolaylıkla ifade edebilme ve tanıtabilme, kamuoyunu etkileme ve inandırabilme fırsatı yakalanmış olur (Çamdereli 2000: 20).

Bilgi edinme hakkı sayesinde hem halk tarafından devletin denetlenmesi kolay hale gelmekte, hem de devletin demokratik karakteri güçlenmektedir. Devleti yönetenler tarafından “benim halkım” “benim milletim” denmesinden daha çok; halk tarafından “benim devletim” denmesi bir ülke için daha iyidir ve olması gerektir. Bu hakkın kullanımı, devletine sahip çıkan bir halk, bir millet oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Hız ve Yılmaz 2004: 61). Böylece bilgi edinme hakkı, toplumun gözünde yönetimin gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerin daha meşru görülmesine ve halk tarafından devlet yöneticilerine duyulan güvenin artmasına yardımcı olacaktır (Yaşamış 2004: 42).

2. BELEDİYELERDE HALKLA İLİŞKİLER VE BİLGİ EDİNME HAKKI UYGULAMALARI

Halkla ilişkiler, seçilmiş organları, tüm çalışanları ile bir tüzel kişilik olan belediyenin, ilişkide bulunduğu toplumun güven ve desteğini sağlamak için giriştiği, iki yönlü iletişime dayalı faaliyetlerdir. Halkla ilişkilerde beklenti, kamuoyunda belediyenin, belediyede de halkın istediği yönde değişikliklerin gerçekleşmesini sağlamaktır. Kısaca belediye açısından halkla ilişkiler; belediye ile halk arasında uyum ve dengenin sağlanmasına yönelik sistemli ve sürekli faaliyetlerdir. (Torlak 1999: 159–160). Bu amaçla çağımızın gelişmiş iletişim teknolojisinin verdiği imkânlardan etkin biçimde yararlanılması gerekmektedir.

2.1. Belediyelerde Halkla İlişkiler

Halkla ilişkiler, tüm kamu kuruluşları için önem taşımaktadır. Özellikle demokratik bir toplumda halkın güveni ve desteği olmadan hiçbir kuruluşun başarı kazanması mümkün değildir. Hatta belki varlığını bile sürdürmez. Ayrıca hizmet politikalarını ve uygulamalarını halkın gereksinimleri ve istekleriyle örtüştüremeyen kamu kuruluşları, toplum için doyurucu hizmet üretmekten de uzak düşerler. Söz konusu belediye olduğunda bu husus çok daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun nedeni ise

belediyenin niteliğinden kaynaklanmaktadır (Yalçındağ 1988: 27–28). Belediyelerin yürüttüğü hizmetler, günlük hayatımızda çok önemli bir yere sahiptir. Bu hizmetler, “beşikten mezar” kadar hayatımızın çeşitli yönlerini kapsamaktadır. Yerel yönetimlerin önemi ve kamuoyunda sürekli tartışılmasının sebebi, işte onların şöyle ya da böyle yürütmeye çalıştıkları bu hizmetlerden ileri gelmektedir (Eryılmaz 1997: 9). Böyle bir ortamda belediyeler, halkın ihtiyaçlarına göre hizmet politikalarını uyarlamak zorundadır.

Belediyecilik, aslında, tümüyle bir halkla ilişkiler konusudur. Çünkü belediye dediğimiz kurum, kent halkının seçimiyle harekete geçen; halkın yakın denetim ve gözetiminde hizmet veren, hizmetleri ve personeliyle sürekli eleştirilen ve gündemde kalan bir örgüttür. Belediyelerin sunduğu hizmetlerin çeşitlenerek artması ya da yerel sorunların büyümesi ve karmaşık bir hale dönüşmesi halkla belediye yönetimlerini kaçınılmaz bir biçimde daha çok karşı karşıya getirmektedir (Ertekin 1995: 8).

21. yüzyıla girerken değişen demokrasi anlayışı vatandaşların sadece seçimlerde değil, kamu faaliyetlerinin tüm aşamalarında katılımları öngörür bir hale gelmiştir. Hizmetin her aşamasında vatandaşlarla kurulacak yeterli ve iyi bir ilişki, büyük yararlar getirecektir. Bu yararları şöyle sıralamak mümkündür:

- İsbetli kararlar alınmasına yardımcı olmak ve yapılan hizmetleri tanıtarak yönetimi onlara daha sempatik, daha yakın gösterebilmek,
- Ülke yönetiminde ve özellikle yerel yönetim düzeyinde etkili ve verimli hizmet sağlanması ile demokratik bir yerel yönetim yapısının oluşturulmasına katkıda bulunmak
- Yerel yönetimlerin çalışmaları ve hedefleri konusunda halkı aydınlatmalarını sağlamak. Bu bağlamda yönetimin karmaşıklaşmasının olumsuz etkilerini gidermeye ve yönetimi geliştirmeye dönük çabaları desteklemek,
- Yerel yönetimlerin diğer kamu kurumlarına göre halkın istek ve dileklerine daha duyarlı olmaları sebebiyle, bu duyarlılığa dönük çalışmaların gerçekleştirilmesini sağlamak,
- Bölge halkıyla sağlıklı iletişim kurmak,
- Çalışmaları benimsetmek,

- Yönetime karşı olumlu davranışlar yaratılması sağlamak,
- Başvuruları kolaylaştırmak,
- Kararların yerindeliğini ve yararlılığını arttırmak için halktan bilgi alınmasını sağlamak,
- Halkın istek, gereksinim, yakınma ve tepkilerinin öğrenilmesini sağlamak,

Belediyelerin uygulayacakları halkla ilişkiler belli bir plan ve programa oturtulmak zorundadır. Halkla ilişkilerde belediye hizmetlerini ve kurumu tanıtmak temel alınmalıdır. Kurum tanıtımının amacı yansız ve yalın olmalıdır. Halk üzerinde güvenilir görünüm ve destek yaratmak ancak olumlu çalışmalarla mümkündür. Halkın katılımı, düzenli yapılan halkla ilişkiler çalışmaları ile mümkün olacaktır. Demokratik yaşamın ön koşulu; yönetimle yönetilen arasında kurulacak engelsiz iletişimdir. Halka tanıtılmaya değer bir hizmet politikası oluşturmak ve bu politikanın halkın yararına programlar aracılığı ile etkili ve verimli uygulamalarla gerçekleştirmek halkla ilişkilerin görevlerindedir.

2.2. Belediyelerde Bilgi Edinme Hakkı Uygulamaları

Bilgi edinme hakkı başvurularının belediyeler açısından değerlendirilmesinde ise ülke genelindeki istatistiklere benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. TBMM tarafından açıklanan raporda belediyeler için 2004 yılına ait rakamlar verilmemiştir. 2006 yılında belediyelere yapılan başvurularda 2005 yılına göre % 9.3 oranında artış olmuştur. Olumlu cevaplanan başvurular 2005 yılına göre % 9.2 artış göster-

miş, kısmen olumlu cevaplarda % 9.8 azalma olmuş, reddedilen başvuru sayısı % 57 oranında azalmış, gizli unsurları ayıklanarak cevaplanan başvurular % 178 artmış, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirilen başvurular % 59 artmış yargıya itiraz edilenlerde ise önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu sonuçlardan 2006 yılında 2005 yılına göre bilgi edinme hakkına olan başvuruların artmaya devam ettiği, vatandaşlarımızın bu hakkı kullanma konusunda bilgilenmeye devam ettikleri ancak bu artışın hala yeterli olmadığı, olumlu cevap verme oranının başvuru artışı oranına paralel olduğu, ancak ret edilen ve gizli yönleri ayıklanarak cevaplanan ve diğer kurumlara yönlendirilen başvuru sayılarından, belediyelerin bilgi edinme başvuruları konusunda daha bilinçlenmeye başladıkları, kendilerine yapılan başvuruyu reddetme yerine gizli olduğu düşünülen kısımları ayıklayarak cevap verdikleri ya da ilgili kamu kurum ya da kuruluşlarına yönlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Bu konuda bir diğer araştırma da TESEV tarafından yapılmıştır. TESEV bilgi edinme hakkına kurumların yaklaşımını değerlendirmeye çalıştığı anket uygulamasında 13 il belediyesini birbiriyle karşılaştırmış, başvuruları kabul biçimleri, zamanında cevaplama, cevapların tatminkâr olup olmadığı gibi kriterlere puanlar vererek bir sıralama yapmıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye ortalamasındaki başarı oranı % 66,9'dur. En başarılı il belediyesi % 87 başarı oranı ile Eskişehir olmuş, bunun ardından Sivas (% 83) ve Erzurum (% 82) belediyeleri ilk sıraları almışlardır. 50 ve altında not alan üç belediyemiz, (% 26) ile Adana, (% 45) ile Konya ve (% 50) ile Gaziantep olmuştur.

Tablo 1. 2005 ve 2006 yıllarında belediyelere yapılan bilgi edinme başvuruları

Yıllar	Belediye Sayısı	Başvuru Sayısı	Olumlu Cevap	Kısmen Olumlu	Ret Edilen	Gizli Ayıklanarak Cevaplanan	Yönlendirilen	Yargıya itiraz edilen
2005	81	60520	49199	5242	3456	111	2510	24
2006	81	64894	52943	5139	1971	623	4218	22

KAYNAK: TBMM, Bilgi Edinme Raporları, 2007.

3. BELEDİYELERDE BİLGİ EDİNME HAKKI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Çalışmada halka en yakın yerel yönetim birimi olarak çalışan belediyelerin bilgi edinme hakkı

başvurularıyla ilgili olarak yaptıkları çalışmalar ele alınmaktadır. Çalışmanın metodolojisi, evren, örneklem ve bulgularına ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

3.1. Metodoloji

Ülkemizdeki belediyelerde halkla ilişkiler birimlerinin yapılanması, personel durumu, teknik donanımı, halkla ilişkiler kapsamında yaptıkları çalışmalar, halkla ilişkilere bakış açıları ve sorunları gibi konularda mevcut durumun tespiti amacıyla Aralık 2005-Nisan 2006 tarihleri arasında bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada ülkemizdeki belediyelerden “Büyükşehir belediyeleri, merkez ilçe belediyeleri ve il belediyeleri” kapsama alınmıştır. İlçe ve belde belediyeleri araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Anket on bir bölümden oluşmakta olup bölümler ve soru dağılımları şu şekildedir:

Halkla ilişkiler bölümlerinin örgütlenme yapısı ve örgüt şeması içerisindeki yeri: 5 soru

Araç gereç durumu: 2 soru

Personel Durumu: 1 soru

Halkla ilişkiler birimince çıkartılan yayınlar ve süresi: 2 soru

Çalışma düzeni ve karar alma süreci: 3 soru

Basınla ilişkiler: 4 soru

İnternet sitesi kullanımı: 4 soru

Halkla ilişkiler çalışmaları: 13 soru

Kurum içi halkla ilişkiler eğitimi: 2 soru

Genel değerlendirme: 2 soru

Bilgi Edinme Yasası'na ilişkin uygulamalar: 11 soru

Toplam soru sayısı 49'dur. Anketin doldurulma süresi yaklaşık 12-15 dakika civarındadır. Anket uygulamasında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri anketör olarak görev almışlardır.

Araştırmanın yapıldığı tarihte mevcut 16 Büyükşehir, 81 merkez ilçe ve 65 il belediyesine anket formları gönderilmiştir. Geri dönüş sayıları 14 Büyükşehir, 68 merkez ilçe ve 59 il belediyesi şeklindedir. Geri dönüşlerin yüzdelik oranları şu şekildedir:

Büyükşehir: % 87

Merkez ilçe: % 85

İl : % 89

3.2. Bulgular

3.2.1. Bilgi Edinme Birimi Kurulması

Bilgi edinme hakkı ile ilgili olarak ilk soru “Belediyenizde Bilgi Edinme Birimi oluşturuldu mu?” şeklinde olup gelen cevaplar Tablo 2’de sunulmaktadır. Buna göre belediyelerin büyük çoğunluğunda bilgi edinme biriminin oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 2. Belediyelerde Bilgi Edinme Biriminin Varlığı

	n	%
Evet	116	85,9
Hayır	19	14,1
Toplam	135	100,0

Tablo 3. Belediye Türlerine Göre Bilgi Edinme Biriminin Varlığı

	Büyükşehir		İl		Merkez İlçe	
	n	%	n	%	n	%
Evet	12	100	44	77,2	60	90,9
Hayır	-	-	13	22,8	6	9,1
Toplam	12	100	57	100	66	100

4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş, 27 Nisan tarihinde de uygulama yönetmeliği yayınlanmıştır. Mevzuatımıza göre bir ay içinde kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerini oluşturarak faaliyete geçirmeleri zorunlu olduğu halde Aralık 2005-Nisan 2006 tarihleri arasında yapılmış olan anketimize göre toplamda belediyelerin % 14’ünde henüz bilgi edinme biriminin kurulmamış olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinin tamamında bilgi edinme birimi oluşturulmuştur. Merkez ilçe belediyelerinin %9’ unda, il belediyelerinin % 22,8’inde ise henüz bilgi edinme birimi kurulmamıştır. Kanuni bir zorunluluk olan bilgi edinme birimlerinin henüz kurulmamış olması belediyeler açısından bir sıkıntı olarak kabul edilebilir.

3.2.2. Bilgi Edinme Biriminin Bağlı Olduğu Üst Birim

Tablo 4. Bilgi Edinme Biriminin Bağlı Olduğu Birim

	n	%
Halkla İlişkiler Birimi İçerisinde	75	64,1
Başka Birim İçerisinde	25	21,4
Doğrudan Belediye Başkanına Bağlı	9	7,7
Diğer	8	6,8
Toplam	117	100

Bilgi edinme birimi kuran belediyelerde yine mevzuat gereği halkla ilişkiler birimi içinde bulunması gereken Bilgi Edinme Biriminin % 36 oranında başka birimlere bağlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Belediye Türlerine Göre Bilgi Edinme Biriminin Bağlı Olduğu Birim

	Büyükşehir		İl		Merkez İlçe	
	n	%	n	%	n	%
Halkla İlişkiler Birimi İçerisinde	8	66,7	26	60,5	41	66,1
Başka Birim İçerisinde	1	8,3	8	18,6	16	25,8
Doğrudan Belediye Başkanına Bağlı			5	11,6	4	6,5
Diğer	3	25,0	4	9,3	1	1,6
Toplam	12	100	43	100	62	100

Bilgi edinme birimlerinin bağlı olduğu üst birimin belediye türleri arasındaki dağılımında, tüm belediye türlerinde % 60-70 oranında halkla ilişkiler birimine bağlandığı, Büyükşehir belediyelerinde % 25 oranında idari organizasyon şeması dışında (muhtemelen başkan danışmanlarına) bağlı olduğu, diğer belediyelerde ise % 18-25 oranında diğer birimlere bağlandığı görülmüştür.

3.2.3. Bilgi Edinme Biriminde Çalışan Personele Hizmet İçi Eğitim Verilmesi

Bilgi edinme biriminde çalışan personele "Bilgi Edinme Hakkı Yasası" uygulamasına dönük

hazırlayıcı eğitim programı uygulanıp uygulanmadığı yönündeki soruya verilen cevaplar Tablo 6'da belirtilmektedir.

Tablo 6. Personele Eğitim Verilme Durumu

	n	%
Evet	67	57,3
Hayır	50	42,7
Toplam	117	100

Belediyelerin % 40'ından fazlasında, bilgi edinme birimlerinde hakkın kullanımı konusunda personellerin eğitim almadıkları görülmektedir.

Tablo 7. Belediye Türlerine Göre Personele Eğitim Verilme Durumu

	Büyükşehir		İl		Merkez İlçe	
	n	%	n	%	n	%
Evet	7	63,6	22	46,8	38	64,4
Hayır	4	36,4	25	53,2	21	35,6
Toplam	11	100	47	100	59	100

Belediye türlerine göre hizmet içi eğitim verilmesi değerlendirildiğinde, il belediyelerinin yarısından fazlasında, Büyükşehir ve merkez ilçe belediyelerinin ise % 35'inden fazlasında hizmet içi eğitim uygulanmadığı ortaya çıkmaktadır.

3.2.4. Belediyelerin Bilgi Edinme Başvurularını Hangi Yöntemlerle Aldıkları

Belediyelere en çok hangi kanaldan bilgi edinme başvurusu yapıldığı konusunda ilgili alınan cevaplar şu şekilde ifade edilebilir:

Büyükşehir belediyeleri açısından değerlendirildiğinde, internet sitesi ve e-posta yoluyla başvuruların alınması yöntemlerinin (en çok kullanılan ilk 2 yöntem temel alındığında) % 100 oranında olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle ankete cevap veren Büyükşehir belediyelerinin hepsinde bu yöntemler birinci ve ikinci sırada bulunmakta, diğer yöntemler ise şu şekilde sıralanmaktadır: Posta % 40, elden dilekçe % 16,7. İl belediyelerine bakıldığında ise internet sitesinin yine en çok kullanılan yöntem olmakla beraber e-postanın daha az kullanıldığı görülmektedir. İl belediyelerinin oranları şu şekildedir: İnternet sitesi % 78,4,

elden dilekçe % 70,7, e-posta % 52,9, posta % 22,6, faks % 9,5. Araştırma sonuçlarına merkez ilçe belediyeleri açısından bakıldığında, oranlar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: İnternet sitesi % 82,9, elden dilekçe % 67,3, e-posta % 64,2, posta % 13,9, faks % 6,1.

3.2.5. Belediyelerin Bilgi Edinme Hakkını Nasıl Algıladıkları

Belediyelerin bilgi edinme hakkını nasıl algıladıklarını anlayabilmek için bu birimlerin halkla ilişkiler faaliyetlerinin bir unsuru olarak görülüp görülmedikleri yönünde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Bilgi Edinme Hakkıyla ilgili Algılar

	n	%
Evet	112	91,1
Hayır	11	8,9
Toplam	123	100

Sonuçlardan da görüldüğü gibi belediyeler adına anketi cevaplayanlar, bilgi edinme birimlerini büyük çoğunlukla halkla ilişkilerin bir unsuru olarak kabul etmektedir. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, önceleri üçüncü nesil insan hakları arasında sayılan bu hak günümüzde artık katılmalı yönetimin (yönetişim) bir aracı olarak kabul edilmektedir.

Tablo 9. Belediye Türlerine Göre Bilgi Edinme Hakkıyla İlgili Algılar

	Büyükşehir		İl		Merkez İlçe	
	n	%	n	%	n	%
Evet	7	87,5	34	87,2	47	87,0
Hayır	1	12,5	5	12,8	7	13,0
Toplam	8	100	39	100	54	100

Bilgi edinme hakkını halkla ilişkiler faaliyetleri içinde görme oranlarında belediye türü açısından önemli bir farklılık bulunmamakta, belediyelerin % 87’si bu faaliyetleri normal halkla ilişkiler faaliyeti olarak algılamaktadır. Bilgi edinme hakkının halkla ilişkiler faaliyetlerinin dışında olduğunu düşünme oranı %12-13 arasındadır.

3.2.6. Bilgi Edinme Hakkı Kullanımının Halkla İlişkiler Faaliyetlerini Nasıl Etkilediği

Tablo 10. Bilgi Edinme Hakkının Halkla İlişkiler Etkisi

	n	%
Olumlu	91	77,1
Olumsuz	3	2,5
Etkilemiyor	24	20,3
Toplam	118	100

Bilgi Edinme Yasası’nın halkla ilişkiler faaliyetlerini hangi yönde etkilediğine yönelik soruya alınan cevaplar sonucunda; bu hakkın kullanımının normal halkla ilişkiler faaliyetini % 77 oranında olumlu etkilediği, % 20 oranında etkilemediği, % 2,5 oranında ise olumsuz etkilediğinin düşünüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11. Belediye Türlerine Göre Bilgi Edinme Hakkının Halkla İlişkiler Etkisi

	Büyükşehir		İl		Merkez İlçe	
	n	%	n	%	n	%
Olumlu	8	88,9	33	64,7	50	86,2
Olumsuz	-	-	2	3,9	1	1,7
Etkilemiyor	1	11,1	16	31,4	7	12,1
Toplam	9	100	51	100	58	100

Belediye türlerine bakıldığında, Büyükşehir belediyelerinde bilgi edinme hakkının % 89 oranında halkla ilişkiler faaliyetlerini olumlu etkilediğinin düşünüldüğü, il belediyelerinde bu oranın % 65, merkez ilçe belediyelerinde ise % 86 olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Çağdaş yönetimlerde belediyelerin önemi günden güne artmaktadır. Belediye yönetimlerinin halka en yakın yönetim birimi olduğu ve belediye hizmetlerinde meydana gelebilecek aksamların günlük hayatta anında hissedildiği gerçekleri ortadadır. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı insanlar belediyenin faaliyetlerinden haberdar olma konusunda daha isteklidirler. Belediyelerin karar organları, gerek seçimlerde tekrar seçilebilmek gerekse faaliyetlerini vatandaşların istekleri doğrultusunda yürütmek için onlarla sürekli irtibat halinde olmaya ve sürekli açık iletişim kanalları kurmaya çalışmaktadırlar.

Bu açıdan bakıldığında, belediyelerde bilgi edinme hakkının hem yöneten hem de yönetilenler açısından çok önemli olduğu açıktır. Belediyeler açısından halkla ortak yönetim (yönetişim), saydam ve hesap verebilir belediyeye için bu hakkın kullanımının mutlaka desteklenmesi gerekmektedir. Vatandaşlar açısından ise belediyeye yönetimlerine dair olumsuz görüşlere cevap bulabilme, hesap sorabilme aracı olarak kullanılacak bir kanaldır. Bu nedenle bilgi edinme hakkının halkla ilişkilerin hem tanıma hem de tanıtmaya yönüne hizmet ettiği söylenebilir.

Ancak beklenen bu faydalarına rağmen bilgi edinme hakkının hem belediyelerimiz hem de vatandaşlar tarafından yeterince önemi anlaşılamamıştır. Büyükşehir, merkez ilçeler ve il belediyelerinin % 14'ünde Nisan 2006 itibarıyla bilgi edinme biriminin henüz kurulmadığı, bilgi edinme birimi kuranların % 30-35'inde yasanın emredici hükmüne rağmen halkla ilişkiler birimi dışında örgütlendiği, birimde çalışan personellerin % 40'nın henüz bu konuda eğitim almadığı görülmektedir.

Ülkemizin 67 milyonluk toplam nüfusunun yaklaşık % 50 civarındaki kısmının belediye sınırları içinde yaşıyor olmasına rağmen, 2005 ve 2006 yıllarında belediyelere yapılan bilgi edinme başvuru sayısının 60-65 bin civarında olması, vatandaşlarımızın bu konuda yeterli kadar bilgi sahibi olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Bu çerçeveden hareket ederek şu söylenebilir; Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulanmasında bir takım sorunlar yaşanmakla birlikte Türk halkı bu uygulamayla, değişimin anahtarına sahip olmuştur. Bundan sonraki gelişmeler, halkın anahtarı kullanarak değişimin kapısını açmasıyla mümkün olacaktır. Şeffaf, hesap verebilir bir yönetim yapısının oluşması için bilgi edinme hakkının çokça kullanılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Acar M (1994) Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Araştırması, DPT Yayınları, Ankara.

Aksoy N (2002) Belediye İktisadi Teşekkülleri ve Özelleştirilmeleri, İhale ve İmar Derg, 2, 85-92.

Arklan Ü (2009) Halkla İlişkiler ve Bilgi Edinme Hakkı, Literatürk Yayınları, Konya.

Biber A (2003) Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Canöz K (2008) Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası, Selçuk İletişim Dergisi, 5 (3), 141-152.

Çamdereli M (2000) Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler, Çizgi Kitabevi, Konya.

Çelik A ve Tonta Y (1996) Düşünce Özgürlüğü, Bilgi Edinme Özgürlüğü ve Bilgi Hizmetleri, Ahmet Çelik ve Yaşar Tonta (ed), Bilgi Edinme Özgürlüğü, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara, s.1-13

Eken M (1995-1996), Bilgi Edinme Hakkı, İnsan Hakları Yıllığı, 17-18, s, 61-75.

Eken M ve Aksoy N (2004) Bilgi Edinme Hakkı Mevzuatı, İstanbul

Ertekin Y (1995) Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler Sorunu, Çağdaş Yerel Yönetimler Derg, 4 (5).

Eryılmaz B (1997) Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.

Hız Y ve Yılmaz Z (2004) Açıklamalı- Notlu-Gerekçeli Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı (İlgili Mevzuat), Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Kazancı M (1997) Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler, Turhan Kitabevi, Ankara.

Kocabaş F, Elden M ve Yurdakul N (2004) Reklam ve Halkla İlişkilerde Hedef Kitle, İletişim Yayınları, İstanbul.

Onal G (2000) Halkla İlişkiler, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Özdönmez M, Akesen A ve Ekizoğlu A (1999), Halkla İlişkiler, AB Ofset, İstanbul.

Sabuncuoğlu Z (1998), İşletmelerde Halkla İlişkiler, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

Sezer Uysal B (1995) Halkla İlişkiler: Katılımdan Tanıtma, Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyum Bildirileri (Birinci Cilt), TODAİE Yayınları, Ankara, s. 149-158.

TESEV (2006) Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Saha Araştırması Raporu, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/TESEV_Bilgi_Edinme_Hakki

_Projesi_saha.ppt#260,4,Proje Faaliyetleri.
(25.09.2007).

TESEV (2004) Bilgi Edinme Hakkı, Değerlendirme Raporu, Aralık, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/bilgi_edinme_raporlar.php (25.09.2007).

Torlak Ö (1999) Belediyelerde Hizmet Yönetimi ve Pazarlama, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bilgi Edinme Raporları (2007) <http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bilgiedinme-index.htm>. (25.09.2007).

Yalçındağ S (1987) Kamu Sektöründe Halkla İlişkiler Uygulamaları ve Sorunların Genel Görünümü, Halkla İlişkiler Sempozyumu - 87, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu ve TODAİE Yayını, Ankara.

Yaşamış F D (2004) Anayasa ve İnsan Hakları Bağlamında Bilgi Edinme Kanunu, Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, s. 21-76.